

Wat is de reden dat?

“ Wat is de reden dat “, ik mij in mijn studieverlof met Vrijzinnige Theologie ben gaan bezig houden. Nu, het heeft alles met de “ Sitz im Leben” te maken, oftewel met mijn eigen context van mijn levensverhaal. Als piëtistisch Christocentrische theoloog mijn vorming te hebben doorgemaakt, ben ik in de loop van mij leven gaan inzien, dat ik niet veel kan met het construct/systeem van de christelijke theologie.

Dit inzicht heeft mij steeds meer naar de kern van de theologie gebracht, daar waar theologie van betekenis mag zijn in het geloofsleven van een mens. Waarbij voor mij de prachtige mythische verhalen uit de bijbel betekenis mogen hebben, over hoe ik mijn leven vormgeef en waarbij het geloof een steun en toeverlaat is op mijn levensweg. Dit persoonlijk geraakt zijn wil ik graag vertalen in mijn werk en heb ik het voorrecht om in een vrijzinnig theologische omgeving mijn werk gestalte te mogen geven.

Mijn studieverlof is opgedeeld geweest in, tweemaal zes weken. In 2017 heb ik onder begeleiding van prof. dr. Rick Benjamins aan de opdracht gewerkt rond een aantal boeken, die gingen over Vrijzinnige Theologie. Op zijn aanraden heb ik mij dit jaar in het tweede deel van mijn studieverlof verdiept in de constructieve theologie (ook wel dogmatiek of systematische theologie genoemd) van Douglas Ottati, een vrijzinnig Amerikaanse theoloog die een heldere beschrijving geeft van de constructieve theologie. (1) Daarnaast heb ik nog twee boeken bestudeerd van Friedrich Schleiermacher – “Over de Religie” (2) en van Paul Tillich - “De moed om te zijn”. (3) Het is een verdiepende periode geweest. De resultaten van mijn studieverlof zullen uitmonden in een essay dat ik schrijf voor een presentatie tijdens een Masterclass op 29 oktober a.s. voor het Doopsgezinde Seminarium met als thema: Relevantie van vrijzinnigheid voor Doopsgezinde Gemeenten.

1. Douglas F. Ottati - Theology for liberal protestants, God the Creator – uitgever: W.B. Eerdmans Publishing Company
2. Friedrich Schleiermacher - Over de Religie - uitgever: Boom
3. Paul Tillich - De moed om te zijn - uitgever: Bijleveld

Inleiding

Ottati is een protestants en vrijzinnig theoloog. Hij ziet de christelijke theologie als een praktische wijsheid, die een visie formuleert over God, de wereld en onszelf. Zo’n visie reikt ons een manier van leven aan. Wij kunnen in de wereld ingrijpen, wij kunnen haar veranderen, maar wij kunnen haar tenslotte niet doorzien of controleren. Wij proberen onszelf in onze context te verstaan, maar er liggen buiten ons gezichtsveld altijd weer wijdere cirkels, die wij niet begrijpen. Christelijke theologie kan daarom geen theoretisch weten zijn. Het is een praktische wijsheid, die een samenhang probeert aan te brengen tussen God en ons en de wereld, zodat wij in die wereld goed kunnen leven.

De diepste basis voor het religieuze leven is volgens Ottati gelegen in **gevoelens en emoties**. Wij kunnen aangedaan zijn door wat er in de wereld gebeurt. Gevoelens van afhankelijkheid, van dankbaarheid, van verplichting, van toewijding.

In het christendom worden ons beelden, symbolen en taal aangereikt om vorm te geven aan de diepere stem in onszelf. Ottati vindt dat de taal van de Christelijke theologie, welke een constructieve taal is geworden, ons nog wel degelijk iets te zeggen heeft over de wereld en ons zijn daarin. De theologische visie van Ottati raakt op veel vlakken het gedachtegoed van Friedrich Schleiermacher, de grondlegger van de Vrijzinnige Theologie.

Korte schets van het boek van Douglas Ottati “ Theologie for Liberal Protestants – God the Creator ”.

De christelijke theologie is een praktische wijsheid die uiting geeft op de visie van God, de wereld en onszelf. De theologie representeert daarin een diepere zingeving voor de mens.

De eerste beweging van dat wat was, zouden wij God kunnen noemen, God als beweger. Als God de eerste beweging is, dan stel ik (Tom), dat God ook energie zou kunnen zijn, dus van beweging kom ik tot energie. Gevoelens veroorzaken activiteit en religieuze activiteit is dankbaarheid, liefde, vreugde, toewijding etc. en deze beweging is bijzonder te noemen. Nu staat de bijbel vol met prachtige symbool verhalen en mythologische verhalen, die mij helpen in mijn beweging als mens om staande te blijven in de wereld waarin ik onderweg ben. *Ze helpen mij in mijn zingevingverhaal.* Denk aan het verhaal van Abraham: hij trekt weg uit zijn clan en maakt een zoektocht in zijn leven, zoals ieder mens zijn zoektocht maakt. Religie heeft voor een groot deel daarin met het gevoel van de mens te maken. Schleiermacher stelt dat ware vroomheid/geloof bestaat uit intuïtie en ervaring. Deze intuïtie / ervaring is een bewustzijn dat de mens van zichzelf heeft en zich daarin geheel afhankelijk voelt van God. Wetende dat het gevoel rond God is gecreëerd door ons als mensen zelf. Schleiermacher definieert religie als: “zin en smaak voor het Oneindige” waarbij het oneindige in alle religies is terug te vinden, maar de hoogste vorm hiervan is te vinden in Jezus, in het christelijk geloof.

De Christelijke theologie presenteert een christelijke gemeenschap en een theologische visie van wijsheid. Christelijke theologie is als een wijze van leven volgens Ottati, een prachtig uitgangspunt voor het zingevingaspect voor ons als mensen. Een waardevolle weg, die de mens helpt om bestemming aan zijn leven te geven. De reden voor het constructieve theologische werk, dat Ottati geschreven heeft is, dat hij hiermee de constructieve theologie antwoorden laat geven aan de veelzijdigheid van de theologie. Hij stelt, dat wij de constructieve theologie nodig hebben, om een vertaalslag van 2000 christendom te kunnen maken, om deze periode te kunnen duiden.

De realiteit van God wordt altijd bemiddeld tot ons door iets anders. Zoals Kuitert al zei: “Mensen waren er al voor god er was, god en goden zijn producten van menselijke verbeelding, ver-beelde (tot beeld gemaakte) ervaringen van het bestaan, die ons als erfenis van vorige generaties zijn overgeleverd “. (4) God zei tegen Mozes “Ik Ben die Ik Ben”. De godheid creëert een “Zijn”. God beeldt uit de diepgaande betekenis van de mens in de situatie van de wereld. Wij leven en bewegen in een dynamisch proces van genade, het leven valt ons toe.

4. H.M. Kuitert – Voor een tijd een plaats van God – pag. 13

Kern van Friedrich Schleiermacher

Schleiermacher groeit op in een klimaat waarin zijn vader als predikant door het piëtisme van de Hernhutters is geraakt. Dit heeft zijn neerslag op Schleiermacher. Volgens Schleiermacher schiet de menselijke rede tekort om het universum (of God) te kennen, maar dat wil nog niet zeggen dat het universum niet gekend kan worden. Binnen de filosofie diept Schleiermacher de begrippen schouwen en gevoel uit. Wat beschouwd wordt, is de inwerking van het universum, maar daarmee leggen wij het universum niet vast. Het schouwen van het universum is het scharnierpunt van het hele betoog van Schleiermacher. Alles is voor mij een wonder, schrijft Schleiermacher denk aan inspiratie, genade (dat wat ons toevalt – de adem, de natuur, de wereld). Elke schouwing is weer met het gevoel verbonden.

Voor Schleiermacher heeft ieder mens een natuurlijke aanleg voor religiositeit. Het wezen van religie is schouwing en gevoel. Het christendom is volgens Schleiermacher de verhevenste onder de religies, omdat hierin het doel van de mensheid en van het universum het meest kernachtig wordt uitgedrukt.

Paul Tillich

De constructieve theologie hoort te spreken over wat er toe doet. Het moet de mens helpen om een kader te scheppen waarin geloofswaarden een structuur kunnen krijgen en voor meer mensen toegankelijk worden. Het kernwerk van Paul Tillich is het boek "De moed om te zijn". Tillich beschouwde God als het altijd-aanwezige en het al-omvattende, hetgeen hij samenvatte met de woorden "God is het Zijn". God was daarin volgens Tillich niet een bovennatuurlijk wezen, maar een aanduiding voor de macht van het zijn, het zijn-zelf of de grond van het zijn, waaraan alle zijden deelnemen. De mens is een antwoordelijk wezen en is daarmee verplicht te antwoorden wanneer hem wordt gevraagd, wat hij van zichzelf heeft gemaakt. Zelf vind ik het mooi dat het gedachtengoed van Tillich dan weer heel dicht aan komt tegen de gedachte van Emmanuel Levinas – in het gelaat van de ander ontmoet ik God. De moed om te zijn is geworteld in de God die verschijnt wanneer God in de angst voor twijfel is verdwenen. Al met al een prachtig werk van Tillich, wat mij weer iets dichterbij de kern van mijzelf brengt. (5).

5. Paul Tillich – De moed om te zijn - uitgever Bijleveld

Nawoord

Als slotsom wil ik de Vrijzinnige Geloofsgemeenschap Hilversum bedanken voor de ruimte die ik kreeg om met het studieverlof bezig te zijn in 2017 en 2018. Het Doopsgezind seminarium dank ik voor de begeleiding. Ik spreek de hoop uit, dat de vrijzinnige theologie, die in onze structuur van het doperdom sinds de 16de eeuw zit ingeweven, ook tot haar volle glorie mag komen. Juist in de vrijzinnige theologie, mag en kan het zingevingaspect van de mens (jong en oud) haar plaats vinden.

Tom Rijken, Oosterhout 30 juni 2018